No. 19. 15 MAART 1910. 85

HOLLANDSCH ZUID AFRIKA

MAANDSCHRIFT VOOR DE LEDEN DER NEDERLANDSCH-ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING EN ANDERE BELANGHEBBENDEN

Wij willen niet weder de fout begaan, die onze vaderen een eeuw geleden begaan hebben, door alle verbindingen met onze stamverwanten op geestelijk en stoffelijk gebied te laten varen.

GOUVERNEUR VAN RIEBEEK

Het is ons niet minder om Nederland zelf te doen dan om Zuid-Afrika.

OUDE REISVERHALEN.

Het eerste ons in geschrifte overgeleverde verhaal van een omzeiling van Afrika vindt men in Herodotus' *Muzen*, die verhaalt, dat de pharaoh Necho, ongeveer in het jaar 600 v. Chr., een vloot van Phoeniciërs uitzond, die, uitvarend van een haven aan de Roode Zee, „zeilende in het najaar en hun koers Zuidwaarts houdende, totdat zij de zon op den middag aan stuurboord hadden (d.w.z. na den aequator en den Zuidelijken keerkring te hebben gepasseerd) na een lange reis weer Noordwaarts voeren en binnen den tijd van drie jaren geheel Afrika omzeilden, hun tehuis bereikende door de Gaditaansche Straat (Str. v. Gibraltar) en aldus in Egypte aankomende". Herodotus zelf spreekt over dien tocht als weinig waarschijnlijk. Hij komt hem ongeloofelijk voor. Toch worden in de korte mededeeling eenige opmerkingen gemaakt, die moeten berusten op werkelijke waarneming, daar ze immers, in verband met de geographische kennis in zijn dagen, onmogelijk kunnen zijn verzonnen. Gegeven de stoutmoedigheid der Phoenicische zeevaarders, die toch ook de voor hen wel onherbergzame kusten van Noordelijk Europa hebben bezocht, schijnt het verhaal niet zoo buitensporig, ook al laat men de twee *Scarabaei*, einde 1908 in Egypte gevonden en een inschrift dragend, waarin het rapport is vervat van den tocht, als waarschijnlijk het product van behendige antiquiteiten-fabrikanten, buiten beschouwing.

Na deze mededeeling van den Vader der Historie komt een lang tijdperk van diepe duisternis. Met uitzondering van het vage verhaal der priesters van Saïs, dat gewaagde van een groot en wondervol rijk op het eiland Atlantis, dat aan de Westzijde van de Zuilen van Hercules (Straat van Gibraltar) lag en in de zee verzonk in een enkelen dag en nacht van onheil (met als overblijfsel de huidige Canarische eilanden?), vernemen we 600 jaar lang niets meer.

Het daaropvolgend verhaal vinden wij door Plinius geboekstaafd, die vertelt, dat in de jaren van Augustus' heerschappij wrakken van Spaansche schepen gevonden werden, drijvende in de Golf van Suez. Ook staat het vast, dat zeker in dien tijd Arabische handelaars langs de Oostkust van Afrika stevenden tot zoo ver in 't Zuiden als Kaap Corrientes, even ten Noorden van het huidige Lourenço Marques; zooals reeds vijf eeuwen daarvoor de Karthager Hanno langs de Westkust zeilde met zijn galeien tot Sierra Leone.

Na den tijd van Plinius wordt het weer stil. De horden van Germanen, Gothen, Longobarden, Avaren, Allemanen, Vandalen, Franken, onze voorouders, de voorouders van hen, die Afrika zouden trekken, na vele eeuwen, binnen de sfeer der cultuur, drongen van het Noorden naar Europa's Zuiden, zelfs naar de kusten van Noord-Afrika. Toen volgden de Hunnen, eindelijk de Turken. Eeuwen lang was Europa een kokende, ziedende chaos. „In dien tijd was de geheele wereld onderste boven", schrijft Galvano, „alle plaatsen vol onheil, zoo zeer, dat verkeer en handel ophielden, want

geen volk durfde met het andere handelen, hetzij ter zee of te land. Niets standvastigs was er, noch in verbrand en vernield bij de barbaarsche wreedheden en het toomeloos woeden dezer ongetemde volkeren".

Gedeelte van een diamantmijn-installatie.

keizerrijken, koninkrijken of heerlijkheden, noch in godsdiensten, wetten, kunsten, wetenschappen of scheepvaart, en zelfs verdween het meerendeel van de documenten en geschriften van dien tijd, want alles werd

Eerst de Noormannen, later de Portugeezen, brachten verandering, en de wereld van den Europeaan werd weer grooter en wijder. Dat begon echter eerst in het begin der 15de eeuw.

Leden der Ned. Zuid-Afr. Vereeniging zijn zij, die een jaarlijksche bijdrage betalen van ten minste DRIE gulden. Aanmeldingen bij den Secretaris der plaatselijke afdeelingen of bij den Secretaris van het Hoofdbestuur, Damrak 95, Amsterdam.

Gedeelte van een diamantmijn-installatie.

ZUID-AFRIKAANSCHE VOLKS-VERHUIZINGEN.

Wie het Zuid-Afrikaansche leven van heden gadeslaat, kan zich moeilijk voorstellen, dat dit deel der wereld, even goed als Europa vóór en tijdens het begin der middeleeuwen, een periode van geweldige volks-verhuizingen heeft gekend. Toch weet men, dat het ethnologisch zoo merkwaardige ras der Boschjesmannen eens geheel Zuid-Afrika bezuiden de Zambesie en bezuiden de Congo heeft bezeten als onbetwist jachtgebied, en waarschijnlijk groote gedeelten van den Soedan en zelfs van Noord-Afrika, — een ras, dat nu welhaast is uitgestorven, wijkend voor zijn bitterste vijanden, komend uit het Noorden, men weet niet wanneer of uit welke richting: de Hottentotten (ook nu hun algeheelen ondergang nabij); toen de Kaffers, opdringend uit het Noorden en Oosten; toen de Blanken, eerst voortschuivend van uit het Zuidwesten, later uit het Oosten, het Westen, het Noorden. Een gedeelte van die tochten van de Kaffers naar het Zuiden, hun latere opschuivingen, waarbij ook de eene Kafferstam door andere achter hem aankomende volken werd opgestuwd, als in Europa de eene stam van Germanen door den anderen, valt in voor Zuid-Afrika historische tijden, toen blanken zich gevestigd hadden in de uiterste hoeken van dit vasteland. Toen in 't oude Europa de Fransche legers onder Napoleon de landen der beschaving afliepen, deden het in 't barbaarsche Zuid-Afrika de horden der Zoeloes, der Matabelen, der Mantateezen, elkaar opvolgend met hun duizenden, en de hun verwante, doch zwakkere volken vernietigend, brandschattend of in zich opnemend, als de Gothen en andere Germanen-volken van ouds.

Die volksverhuizingen, die tevens waren roof- en moordtochten van de sterke tegen de zwakke volken, waren oorzaak, dat, toen in de dertiger en veertiger jaren de Boeren van het Zuiden opdrongen naar de binnenlanden, waar zich de latere Boeren-republieken zouden ontwikkelen, zij tusschen de Oranjerivier en de Limpopo, ten Westen van de Drakensbergen, slechts zelden bewoond, en nog minder bebouwd land vonden.

Gedeelte van een goudmijn-installatie.

De Zoeloes, en daarna de Mantateezen, en eindelijk de Matabelen, hadden het eertijds dichtbewoonde gebied platgebrand en ontvolkt.

De Matabelen, een gedeelte der Zoeloes, dat zich om bizondere reden van den hoofdstam had afgescheiden en Noordwaarts was getrokken om zich daar, in 't naar hen genoemde deel van Rhodesia (Matabeleland) te ontwikkelen tot een sterk, hecht georganiseerd soldatenvolk, begonnen in de twintiger jaren hun tocht naar het Zuiden, kort nadat de Mantatee-horden, komend van uit het Oosten, als Afrikaansche Hunnen, dood en verderf hadden gebracht overal, waar zij waren verschenen, om eindelijk, stootend op de enkele geweren van weinige Grikwa's en Bastaards in het tegenwoordige Grikwaland-West, hun loop om-te-buigen en in den terugtocht te worden verstrooid.

Het was, toen Moselekatze heerschte over de Matabelen, dat deze naar het Zuid-Oosten trokken met hun tienduizenden. De zendeling Moffat verhaalt ons van de wijze, waarop deze woeste krijgers, gewapend met den aan de Zoeloes en hen eigenen stoot-assagaai, dien zij hadden aangenomen in plaats van het universeele wapen der overige Kafferstammen: den werp-assagaai (werpspies), huis hielden onder het Kaffervolk der Bakwenen, wonend, toen, in het Noord-Westen van het huidige Transvaal. Moffat, die door dit land reisde, kort na dien inval der Matabelen (in 1823), beschrijft het als een streek, die de sporen droeg van een dichte, welvarende bevolking. Op de hellingen der heuvelreeksen en van de Magaliesbergen lagen de ruïnes van tallooze Kaffersteden, eens door tienduizenden bewoond, te midden van vruchtbare valleien, toen dichtbegroeid met hoog gras, weideveld van tallooze antilopenkudden. Verscheurend gedierte, leeuwen niet het minst, dwaalde er rond in menigte. De Bakwenen, die aan de assagaaien der Matabelen waren ontkomen, leefden er in eeuwigen angst, een troosteloos bestaan rekkend door 't verslinden van sprinkhanen en de wortels van kruiden. Op één plaats vond Moffat zeventien gezinnen, die hun hutten hadden gebouwd in de takken van een grooten boom.

De Matabelen, aldus vervolgt Moffat, weergevend, wat ooggetuigen hem hadden verhaald, waren niet tevreden, als andere Kafferroovers, als zij het vee, al de rijkdommen van de onderworpen volken, hadden weggevoerd. Zij wenschten de algeheele vernietiging van hun vijanden. Telkens als zij een Kafferstad hadden veroverd, werden de bewoners in massa naar de omheining gedreven. Daar werden de kleine kinderen, de ouden van dagen en de gehuwde vrouwen gedood. De mannen, die den moed hadden gehad, zich tegen hen te verdedigen, werden omwonden met koorden van droog gras, gedrenkt met vet, en dan in brand gestoken. De jongelingen en maagden werden beladen met den buit en als lastdieren naar de steden der Matabelen gedreven ... Doch genoeg van deze gruwelen.

De heer Moffat besteeg eens met een Kaffer, die getuige was geweest van zulk een moordbedrijf, een kopje (heuvel), aan welks voet hij den vorigen avond had overnacht. Staande op den top, liet hij zijn oog weiden over de vlakte, welke hij bezaaid vond met ruïnen. „Wat was er," vroeg hij den Kaffer, die hem vergezelde, „van de bewoners geworden?"

De man, die zich zoo even had neergezet, stond op. Het was duidelijk, dat een sterk gevoel van smart hem overmeesterde. Dan strekte hij den arm uit in de richting der zwartgeblakerde bouwvallen en zeide: „Ik, ja ik heb het aanschouwd." Toen was hij eenige minuten stil als verzonken in zijn herinneringen; daarna ging hij voort:

Ik, ja ik heb het aanschouwd.

Daar leefde het groote opperhoofd der menigten,
Hij heerschte onder hen als een koning,
Hij was het hoofd, het hoofd van 't blauw-kleurige vee.
Zijn mannen waren veel, als de dichte mist op der bergen wenkbrouwen;
Zijn kudden bedekten de vlakte;

Zoeloe-kaffer in krijgsdos

Hij dacht: 't getal van zijn krijgslieden zou zijn vijanden doen sidderen;
Zijn volk pochte op 't getal hunner assagaaien
En lachte over de lafhartigheid derzulken,
Die gevlucht waren uit hun steden.
„Ik zal hen slaan en met hun schilden behangen mijn (heuvel.
„Ons ras is een ras van krijgers;
„Wie heeft ooit over onze vaders geheerscht?
„Zij waren machtig in den strijd.
„Wij zullen bezitten den buit van de tijden, die waren.
„Hebben niet onze honden gegeten de schilden hunner edelen?
„De gieren zullen verslinden de verslagenen onzer vijanden!"
Aldus zongen zij, aldus dansten zij,
Tot zij aanschouwden op gindsche hoogten den vijand, die naderde.
't Geraas van hun zang verstomde in nacht
En hun harten werden vervuld van angst.
Zij zagen de wolken opstijgen uit de vlakte:
Het was de rook van brandende steden.

De verwarring van den warrelwind
Was in 't hart van 't groote opperhoofd der blauw-kleurige (runderen.
Toen rees de kreet:
„'t Zijn vrienden, die komen!"
Maar wederom riepen zij:
„Vijanden zijn het!"
En toen zij naderden, bleek het: het waren Matabelen.

De mannen grepen naar hun wapens,
En deden een uitval, als achterjaagden zij de antilopen.
Zij vielen op hen als de stem van het weerlicht,
En hun assagaaien waren als 't geschud van het woud in herfst-storm.
De Matabele-leeuwen hieven aan den kreet van den dood,
En vlogen aan op hun slachtoffers.
Hun kreet was de kreet van de zege!
't Gesis en het holle gegrom merkte hun voortgang onder de dooden.
Weinige oogenblikken strekten honderden ter aarde.
't Gekletter der schilden was het teeken der overwinning!

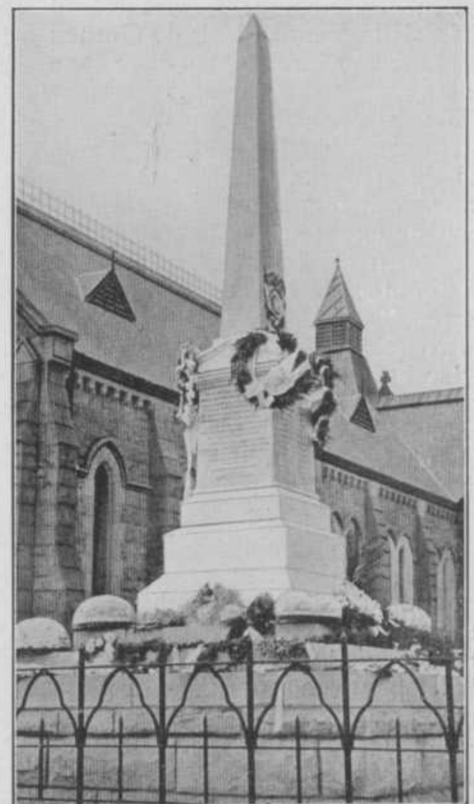
Onze mannen vluchtten met hun vee naar den top van gindschen heuvel.
De Matabelen drongen in de stad, brullend als leeuwen;
Zij plunderden de hutten en staken ze in brand,
Doorstaken de moeders en wierpen de kinderen in de vlammen.

De zon ging onder;
De overwinnaars doken op uit de rookende vlakte
En vervolgden hun tocht,
Omringend den voet van gindschen heuvel.
Zij slachtten vee
En dansten en zongen tot aan den morgenstond
En klommen den berg op
En moordden, tot de assagaaien vielen uit de vermoeide handen.

Toen bukte hij zich naar den grond, nam wat stof in zijn hand en blies het weg; de naakte palm toonend, zeide hij: „Dat is alles wat over is van het groote opperhoofd der blauw-kleurige runderen."

De zendeling Moffat, die 't bovenstaande heeft opgeschreven uit den mond van den Kaffer, zegt, dat andere Kaffers, na 't voorlezen van bovenstaand lied, dit poëtische, met een, den Kaffers ingeboren ruwe welsprekendheid voorgedragen verhaal, verklaarden, dat het niet was „een verzonnen vertelsel, doch een korte, samenvattende schets van 't gebeurde."

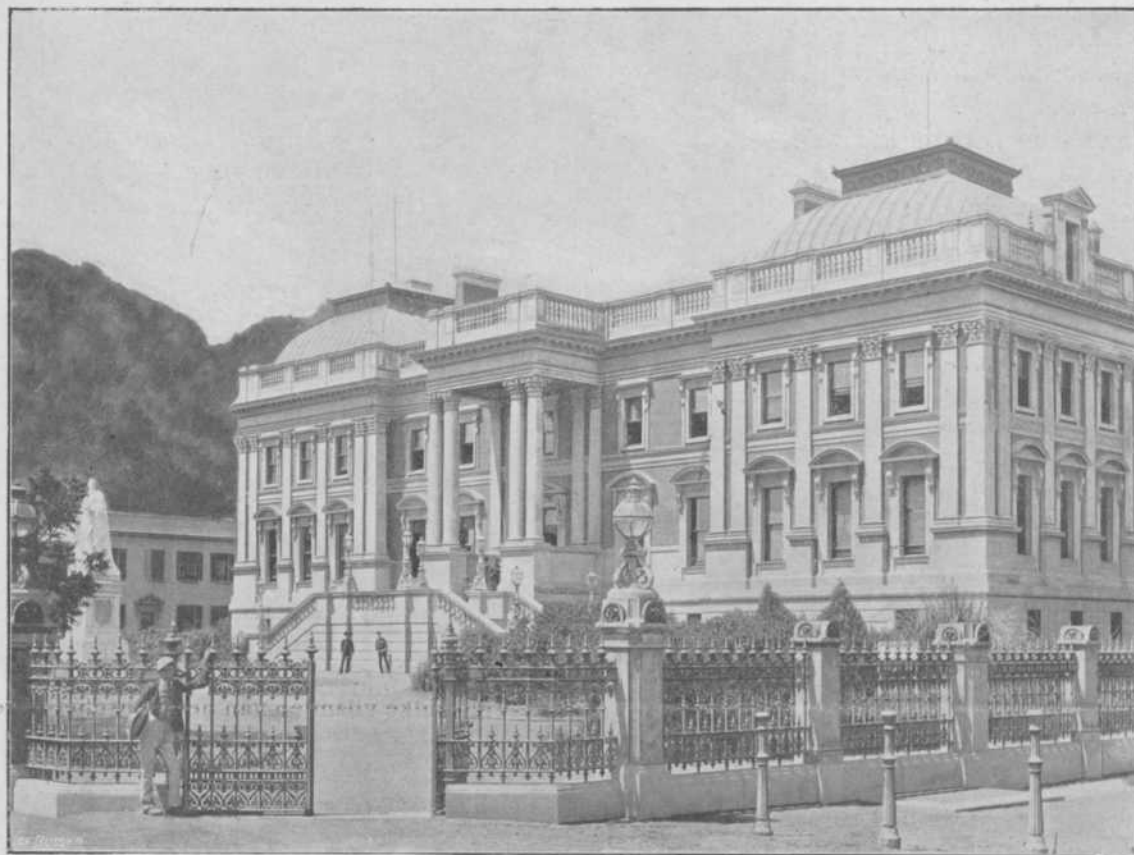
Van zulke vijanden van het menschelijk geslacht hebben de Boeren-voortrekkers Zuid-Afrika bevrijd. Dat er nog Kaffers in Transvaal en de Kaap-kolonie zijn, die in dienst van de Europeesche mijn-eigenaars het gouderts en de diamanten uit de ingewanden van Zuid-Afrika kunnen delven, hebben die eigenaars aan de Boeren te danken, die de Matabelen en de Zoeloes wisten te stuiten in hun toomelooze vaart van verwoesting en verderf en de rust brachten, die Zuid-Afrika behoefde om van uit de buitenste duisternis te worden gebracht binnen de sfeer van het licht der beschaving.

Gedenksteen voor 50 Transvalers en 6 Hollanders, door kaffers vermoord op 6 Mei 1902, te Holkrans, nabij Vrijheid (Nieuw-Natal).

DE OVERWINNING.

De tijd nadert, dat de Unie van Zuid-Afrika niet alleen in naam zal bestaan, resultaat van staatsmansbeleid, neergelegd in zwaar en log elkaar volgende artikelen van een grondwet, doch ook in werkelijkheid, als levend organisme, haar plaats zal innemen in de rij der beschaafde wereld-staten. Dan zal de overwinning van het Afrikanerdom een feit zijn. Kloek beleid, geduld en moed heeft slag geleverd tegen ruw geweld en op geld steunende overmacht... en na jaren, lange, droeve, van ellende overvolle jaren het pleit gewonnen. In de raadzalen van Zuid-Afrika, te Kaapstad, te Pretoria, te Bloemfontein en te Pietermaritzburg, zullen de Afrikaners welhaast hun overwinning vieren, niet in hooggestemde dithyramben of rumoerig vreugdevertoon, doch door ernstige, het heil van Zuid-Afrika's bevolking tegen overzeesche overheersching en uitbuiting verdedigende daden van wetgeving. Het voorbijgaand geslacht van Zuid-Afrika heeft zijn plicht gedaan — het komend geslacht drijft nu met vaste hand het kouter door den taaien grond en zal oogsten glanzende vrucht, waar jaren lang door hun vaders en moeders de akker werd toebereid, toen het scheen of de wreede, afmattende arbeid slechts zou zijn voor hen, en de oogst voor de gewetenloos-naar-winstjagende, alle-geluk-en-vrede-verstorende, akker-aan-akker-trekkende, huizen-vernielende speculanten van over-zee. De overwinning is aan de Afrikaners, eindelijk, na meer dan een eeuw van dulden en lijden. Dat Jong-Afrika, in zon van voorspoed zich badende, nooit vergete, wat het aan zijn wreed-beproefde ouders te danken heeft. Dat het gedenke, nooit vergete....

Het Parlements-gebouw te Kaapstad, dat vergroot wordt, ten einde ook plaatsruimte te bieden voor de twee Kamers van het Unie-parlement.

Parlements-gebouw te Bloemfontein.

De dichter Jan Celliers zingt het hun toe[1]):

Parlements-gebouw te Pietermaritzburg.

[1]) Jan F. E. Celliers. *Die Vlakte en andere gedigte.* Voor de niet in de noten opgenomen verklaringen verwijzen wij naar het woordenlijstje in het *Bijblad.*

Kom lê jou hand in mijne,
Agneta, mij ou' vrouw;
d'is sestig jaar van môre
dat ons twee het getrouw.
Laat onweer raas, laat winde waai,
laat d' hele wereld keer en draai,
hou ik maar net v'r jou.

O, skone trouw-dag môre,
so fris, so klaar en blij,
toen ons twee naas mekander
na dorp toe het gerij!
Die môre-son was op die veld —
besaai met blomme ongeteld —
die mooiste blom v'r mij!

Die mense langs die strate
het almal omgekijk;
en 'k sien ou-Kol [1]*) nog drawe*
sij mooiste windmaak-strijk [2]*),*

Het Parlements-gebouw te Pretoria (links: het Grand Hotel).

'n strikkie aan sij kop gebind,
sij hoefslag bowe in die wind,
en vóór moes almal wijk.

O, waar 's die jonge lewe
aan Soetendal se vlei,
ons huw'liksdag se lente?
Ach, al te gou verbij;
bedreig deur dwing'landij se juk,
waar vrijheids kinders nooit voor buk
en onreg nooit wil lij.

Hoe swaar die skeidings-ure
van d'ou geboorteplek!
Maar vrijheid was die leuse
en noordwaarts was die trek.
In 's Heren hand ons lot geleg,
Sij Woord die lig op onse weg, —
so ver die velde strek.

Dit was 'n weg van lije,
van strijd en bloed en rouw,
maar met jou hand in mijne,
Agneta, mij ou-vrouw,
het ons barbaar en Brit trotseer,
deur vuur en water, wind en weer,
en onse land gebouw,...

gebouwe [3]*), so's van-'s-lewe* [4]*)*
ons huisie, sterk en heg:
die klei het jij gedra'e,
die stene het ik geleg;
geen storm of brande strijk hem neer,
of uit sij as verrijs hij weer
en staat weer klaar en reg.

En vriend'lik skijn daarbuite
nog onse son, voorwaar,
deur al die droewe da'e
v'r ons nog trouw bewaar.

En ònse ook, so's altijd nog
die land met onse bloed gekog —
en ons nog altijd daar!

Die pad was lang en opdra'end [5]*),*
maar d'uitspan [6]*) 's nabij nou,*
en uit ons stramme hande
vat onse kroos die touw [7]*).*
En hand in hand wag ons gedwee
tot Va'erlands grond ons rusplek gee,
Agneta, mij ou-vrouw.

VERKLARINGEN. [1]) Kol = ronde vlek, b.v. op 't voorhoofd van een paard; een paard met een kol voor den kop wordt dan wel aldus genoemd. Ou' (oud) is een term, teekenend een hartelijke verhouding. [2]) Strijk = pas, gang. Windmaak-strijk = een trotsche gang. [3]) Gebouwe = gebouwd. [4]) Van-'s-lewe = vroeger. [5]) Opdra'end, afdra'end = hellend; opdra'end, moeilijk; afdra'end, gemakkelijk. [6]) Uitspanningsplaats. [7]) Beeld, ontleend aan het vervoer per ossenwagen. De twee voorste ossen worden aan een touw (of riem), om de horens geslagen, geleid.

DIE ONTMOETING VAN DR. FORTUIN.

Meneer Johannes Biljon, van Palmietfontein, was ernstig siek aan inflammasie in die longe, en, niettegenstaande dat die familie alle denkbare middel gebesig het tot sijn herstelling, het die siekte tog maar later so 'n hopelose wending geneem, dat hulle dit noodsaak geäg het maar dorp-toe te stuur om die mediese hulp van Dr. Fortuin in te roep.

Gou was die kar toen ook ingespan, en een van die seuns van meneer Biljon was daarmee gerij om die dokter te haal.

Gelukkig was die dokter ook net thuis, en daar hij toen nie dringende besigheid had nie, was hulle maar weer gou op weg, terug naar Palmietfontein.

Net omtrent skemer is hulle daar aangekom, maar ongelukkig was die hulp van die dokter nie meer nodig nie, want meneer Biljon was die slaap ingegaan, waar aardse poginge tot ontwaking maar altoos vrugteloos sal blijk. Daar dit nou al laat was, het die familie Biljon die dokter versoek om maar liewer die nag daar te slaap, dan kon hij die volgende morre vroeg weer terug keer.

Die dokter het ook nie bisonder lus gehad vir die terugreis in die donker nie en het toen ook ingewillig om vir die nag oor te blij.

Na die aand-ete word 'n buitekamer op stoep [1]) vir die dokter aangewijs vir sijn nagverblijf, waarop die familie ook maar gaan slaap het, want die verdriet, veroorsaak deur die dood van die vader, was so groot, dat niemand lus tot gesels had nie. Dr. Fortuin het nog so 'n ruk op stoep gesit en rook, en is toen ook maar naderhand binnegegaan met die doel om te gaan slaap.

Bij die lamplig het dokter bespeur, dat die vertrek, waar hij die nag moes deurbreng, tot sijn grootste blijdskap groot en skoon was: met gewitte muren en alles in die kamer netjes en ordelik.

„A", dag hij, terwijl hij besig was homself te ontklee, „hier sal ik daarom seker 'n beter nagrus hê als wat ik verlede week te „Opskraap" had; daar was dit nie van die skoonste nie, en die honde was ook maar baing lastig; en hier het ik gelukkig nog nie honde gewaar [2]) nie."

Daarop het dokter die lamp doodgeblaas en gaan lê.

Dit was ook al tamelik laat, en hij het net ingesluimer, toen voel hij so geweldig kriewel en jeuk, en daar dit al erger en erger word, was hij verplig, die lamp aan te steek om die oorsaak te ontdek.

VERKLARINGEN. **De verklaringen van de meest voorkomende, van het Nederlandsche spraakgebruik afwijkende Afrikaansche taal-vormen vindt men, alphabetisch gerangschikt, in ons Bijvoegsel (rubriek: Taal- en Stamverwante belangen).** 1) Stoep, al of niet overdekte galerij, bij oudere huizen gemeenlijk met steen-platen geplaveid, voor of om een woonhuis. Ook de buitenkamer (bestemd voor gasten) komt op deze stoep uit en kan gewoonlijk alleen over de stoep worden bereikt. 2) Gewaar — gewaar worden.

Een miershoop (door mieren opgeworpen heuveltje) in Zoutpansberg (Noordelijk Transvaal). — Ds. L. E. Brandt, van Johannesburg, vroeger te Pietersburg, staat er naast.

Maar wat was sijn verbasing groot, toen hij nou die kooi [3]) bekijk! Dit was, om so te sê, oorgetrek met weeluise!

Eers was die plan om die laken buite uit te skud, maar vóórdat hij daartoe oorgaan, het hij eers 'n verdere inspeksie van die mure gehou, maar o, wat was dokter sijn verwondering groot bij die ontdekking: net waar sijn oog ook al op die muur val, kom die goed resimentegewijs bij honderde af.

„Nee", sê dokter toen aan homself, „die aanval is te heftig, ik sal moet retireer, want als ik vannag in hier die kamer blijf, sal hulle, bijmekool [4]), morre weer moet dorp toe stuur om 'n ander dokter vir mij te haal, en dan kom hij seker ook te laat! En om die mense nou op te klop, sal ook nie help nie, want die vertrek wat ik dan sal krij, sal erger wees."

Daarop het dokter sig aangeklee, die lamp doodgeblaas en laat vat [5]), met die doel om in enige buitevertrek, of waar ook al 'n geskikte plek te vinde was, die nag te gaan deurbreng.

Toen hij nou op die stoep kom, sien hij vlak daarvoor 'n tentwa [6]) staan.

„A", dag hij, „dáár zal daarom seker nie wee-luise in wees nie, en daar die nag nou nie meer al te lang kan wees nie, sal ik die oorige daarvan nou maar in die wa deurbreng."

Daarop het dokter op die wa geklim, die voorklap los geknoop en binne gegaan, maar tot sijn grootste teleurstelling, alhoewel daar nou een katel [7]) in was, ontwaar hij, dat die reeds in beslag genome was deur 'n ander.

„Maar", dag die dokter, „twee mense kan daarom maklik op so'n bed slaap", en toen begin hij sijn ekskuus te maak dat hij so laat kom hinder en versoek, dat die persoon tog asseblief 'n bietje één kant toe [8]) moet lê, sodat hij ook meer ruimte had.

Maar die persoon het, so's dokter gemeen het, danig vas geslaap, so dat dit nodig was hom aan te roer en daarmee vat hij net toevallig aan die voete van die onbekende en bespeur toen tot sijn grootste skrik, dat dit 'n lijk was, want dit was ijskoud en stokstijf.

Ja, so was dit ook, dit was die lijk van oorlede meneer Biljon, wat in die wa uitgelê was, nog voor die aankoms van Dr. Fortuin, en waar die dokter natuurlik niks van geweet het nie.

Hier moes dokter, tegen wil en dank, vir die tweede maal weer retireer om sijn posisie bij 'n veiliger plek in te neem.

VERKLARINGEN. 3) In 't Afrikaansch overgebleven scheepsterm (bed), evenals kombêrs (deken), kombuis (keuken) enz. 4) Een zwakke bastaardvloek. 5) Laat vat, (haastig) vertrekken. 6) Tentwagentje. 7) Katel, eenvoudige matras, ook eenvoudig ijzeren ledikant. 8) Als-'t-u-blieft iets op zij.

92

Op weg daarvandaan kom hij bij die kapkar, waar hij die dag mee gekom was, virbij en, nadat hij die kar goed beskouw het of daar ook nie weer moeilikhede aan verbonde was nie, is hij tot die konklusie gekom: „al moet ik nou sit, dit maak nie saak nie, want ik het al baing keer, als ik in die nag uitgeroep word, sò moes slaap. Jammer maar, dat die disselboom nie op 'n mikhoutje [9]) kon rus nie, want anders is so 'n kar maar al te skuins om in te sit."

Dokter het toen so 'n dingetje gaan soek en sijn geluk of ongeluk was groter dan hij verwag het, want hij het 'n graaf [10]) op die lijf geloop en 'n beter ding vir so 'n doel kon hij nooit verwag nie.

Die graaf word nou regop onder die disselboom geset en die wiele word behoorlik met klippe gestut. Alles was in orde en dokter klim toen regte voorsigtig in, om, so's hij gehoop het, plaas te neem vir die laaste maal die nag, want hij was lang al nukkerig [11]), dat hij nie tot rus kan kom nie. Eers die ellendige weeluise, en toen weer die lijk, maar nou sal dit tog seker beter strijk, en daarop gaat dokter toen ewe lekker sit.

Maar hemel, — wat 'n gewaarwording! Net toen hij so gemakkelik agteroor leun, om nou lekker te rus, haal die ellendige kar 'n ander nuk uit en slaan reg agteroor met die gevolg, dat dokter die kar uitval en op die grond met 'n plof te lande kom, dat die stof so staan!

Die honde het hulle totnogtoe rustig gedraag, maar die, in hulle oge, verkeerde handelwijse van die dokter het nou ook al hulle geduld uitgeput en net toen dokter grond vat, was Boel en Vuilbaard bij om hom tot sijn plig te breng!

Vuilbaard vang toen die dokter aan die een broekspijp, terwijl Boel die kraag van sijn baatje beetpak, en daar was die komedie in volle swang!

Dit knor en ruk en skeur en skreeuw nou so geweldig, dat 'n paar van die mans, wat met die rumoer wakker geworde het, naar buite storm om te sien, wat gaande was, en tot hulle grootste verbasing, bij hulle aankoms, sien hulle, dat dokter, in stede van te slaap, besig was om met die honde te spook!

Haastig het die kerels die honde verbied, wat die dokter toen ook los [12]), dat hij weer in staat was om op sijn voete te kom.

Dokter het nou na die worstelstrijd nie 'n al te mooi vertoning gemaak nie. Die een broekspijp was kort bokant [13]) die knie afgeskeur, die kraag van die baatje hang so's 'n lanfer [14]) voor die bors af, terwijl die keil [15]) (want dokter het altijd 'n keil gedra) baing op 'n blik emmer gelijk, wat onder 'n wa deur geloop het.

Dat dokter boos was en gebruik gemaak het van ernstige en ongristelike woorde, sal die leser lig begrijp, en het hij die mense, wat hem uit sijn moeilike posisie verlos het, nog onder meer die volgende verwijt:

„Die dood van julle ou vader is aan niks anders als net aan julle vrekkerigheid toe te skrijwe, want om 'n paar pond te bespaar, wag julle gewoonlik tot dat dit te laat is om 'n dokter te roep, en krij julle nog al een, en die persoon sterwe, voor wie hij geroepe was, dan is dit natuurlik, volgens julle oordeel, die skuld van die dokter. Al sou die hele lot [16]) van julle op sterwe lê, dan sal ik, bijmesikse waar [17]), die laaste dokter wees, wat hier na toe sal kom, en" — hou dokter nog aan — „als ik vandaag die mag had, dan brand ik die ou weeluishok dadelik af en ik gee die laatste hond op die werf [18]) gif in!"

Daar niemand nou, behalve dokter, lus had om te twis nie, het hulle maar die aanmerkings stilswijgend laat voorbij gaan.

Daar dit nou al dag was, word die kar op bevel van dokter ingespan en spoedig was hij weer op weg dorp toe. En solang hij nog die plaas in gesig had, het hij altijd deur geprutteI en sijn vuis gewijs in die rigting van die woonhuis.

J. G. ENGELA.

Uit: *Afrikaanse Verhale*, uitgave van *Het Westen*-drukkerij, Potchefstroom (1909).

VERKLARINGEN. [9]) Houten vork. [10]) Spade. [11]) Had al lang zijn humeur verloren.

VERKLARINGEN. [12]) Los laten.[1] [3]) Boven. [14]) Lamfer, rouwsluier. [15]) Hooge hoed. [16]) Troep. [17]) Bastaard-vloek; ongeveer: zoo waar als ik leef. [18]) Open grond, onbebouwd, onmiddellijk om het woonhuis.

Druk van J. H. DE BUSSY, AMSTERDAM.